10 мита за ромите

Ромите в България представляват общност, която е перманентен обект на предразсъдъци, стереотипи, клишета и митове. Около тях витае толкова много мистика, и то даже по съвсем базисни въпроси, че дори не се знае точният им брой в страната, който според различните източници варира от 320 000 до 800 000 души. Митове витаят и по отношение на произхода им и културните им особености. Политическото говорене в началото на епохата на втория български капитализъм често експлоатира ромите в България като удобния образ на врага, което автоматично подбужда и редица страхове спрямо тях сред останалите етнически групи в страната. Въз основа на публичната враждебна реч и на изградените за тях стереотипи ромите твърде често биват маргинализирани и дискриминирани. А политическите актьори, които са основният източник на езика на омразата чрез медиите като проводник, умело се възползват от тази маргинализация, употребявайки значителна част от ромите като електорални единици. Това често се случва и чрез заплахи – например като им се казва, че ще им се разрушат незаконните къщи, ако не гласуват за еди-коя си партия; че ще им се спрат помощите, ако не подкрепят еди-кой си кандидат за кмет и т.н./Не само политиците, но и мнозинството също носи отговорност за това, че поддържаме зловредни клишета и митове, които пряко или косвено касят съдбите на стотици хиляди наши сънародници.

Мит 1. Не искат да работят

Основната опорна точка в политическото говорене по отношение на ромите е това, че те отказват да работят, живеят на наш гръб и предпочитат да крадат. Но тези възприятия са плодове на преувеличения, спекулации и откровени лъжи. Резултатите от изследването „Здравен статус на ромите“ на Институт „Отворено общество“ – София, проведено през месец октомври 2007 г., сочат, че за 49% от ромските домакинства основният източник на доходи е заплата от постоянна работа. 9,9% от тях разчитат на случайна или временна работа, а 3,2 процента на личен или семеен бизнес. Тоест твърдението, че повечето роми не работят, а ромските домакинства разчитат само на семейни и социални добавки, за да живеят, е просто лъжа. Същото изследване разкрива, че 50,8% от ромите в трудоспособна възраст (тоест от 18 до 65 г.) са имали работа през последната седмица. Най-съществения проблем, който се откроява по отношение на заетостта сред ромите в България, е фактът, че 23,6% от тях са принудени да работят в сивия сектор, като работодателите не им предлагат никакви договори и следователно не им се изплащат здравни и пенсионни осигуровки – гласи същото изследване. За сравнение, работещите без договор и без социална обезпеченост българи към момента на изследването са едва 4%. Тоест забелязва се тенденция на експлоатиране на ромския труд от страна на българските работодатели. Иначе ромите работят основно в секторите на комуналните услуги (например като улични метачи и боклукчии), в строителството, в

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.

селското стопанство и в събирането на гъби и билки. Причината да бъдат наемани рядко в други сектори – например в този на туризма и ресторантьорството – се дължи основно на зловредните предразсъдъци на работодатели и клиенти. Също така трябва да признаем, че е твърде удобно за мнозинството в едно обществото да има група от хора, на която по презумпция да се полага тежкотоварната работа, която никой друг не би желал да свърши – колкото и нечестно и непочтено да бъде това признание, то е факт.

Мит 2. Живеят основно от социални помощи

Социалните помощи са основният източник на доходи за едва 6,3 процента от ромските домакинства, а помощта за майчинство и детските надбавки заедно са основен източник на доходи за едва 5,7 процента от тях – сочат данни от изследването „Здравен статут на ромите“ на Институт „Отворено общество“, проведено през октомври 2007 г. Тоест възприятието, че ромите като цяло живеят на социални помощи е просто лъжа. Освен това трябва да се вземе предвид и фактът, че социалните плащания в България са много малки като стойност и обикновено служат само като допълващи семейния бюджет пера. На практика е почти невъзможно те да бъдат ползвани като основен доход, още по-малко пък продължително време. За 13,1% от ромските домакинства основният доход е пенсия за прослужено време и старост, а за 7% - пенсия за инвалидност (според изследането на ИОО). За едва 1,8 процента от ромите основният източник на доходи е обезщетение за безработни, което се изплаща след регистрация в Бюрото по труда в рамките на не повече от 6 месеца след напускането на работното място и при условие, че човек е работил на трудов договор не по-малко от 6 месеца преди напускането на последния трудов ангажимент.

Мит 3. Не искат да учат

Официалната статистика сочи, че нивото на образование сред ромската общност е най-ниското в сравнение с останалите етнически групи в България. Мащабно проучване на Министерството образованието, проведено в периода 2002-2003 г., разкрива, че ромчетата в първи клас са около 20% от всички първокласници, а в 12-и клас ромите представляват едва 1% от всички ученици. Но противно на възприятията, причините за слабото образование сред ромския етнос обикновено не са в рамките на самата ромска общност, а в държавните институции. В българската образователна система са слабо застъпени мултикултурните и междукултурните елементи. Наличието на училища, в които учат само деца от ромски произход, както и на отделни паралелки за ромчета в смесените училища, със сигурност се отразява демотивиращо на учениците. Хем искаме ромските деца да се интегрират сред мнозинството, хем в същото време просто наблюдаваме как различни институционални особености възпират този процес. Ромските родители твърде рядко участват в училищните настоятелства, а методите за стимулирането на родителите в България да изпращат децата си на училище са предимно рестриктивни. Не са никак редки и случаите, когато ромчета биват обучавани в училища за деца с интелектуални затруднения, без изобщо тяхното състояние

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.

да налага това. Изследване на Българския хелзинкски комитет от 2002 г. сочи, че поне 51% от общия брой на учениците в тези помощни училища са от ромски произход. Причините много ромски деца да напускат системата на образованието много по-рано в сравнение с връстниците им от другите етноси най-често са чисто икономическите затруднения, произхождащи от социалното неравенство. В по-горните класове - особено в гимназиалното образование, което и по закон не е задължително – отпадането от училище често се дължи на това, че на ученика му се налага да работи, за да се издържа сам или за да допълва оскъдния бюджет на своето семейство. Не са редки и случаите, когато деца от ромски произход в смесените и в селските училища отказват да посещават училище, тъй като биват тормозени от свои съученици заради етническия им произход или пък се потискат от факта, че нямат възможност да притежават вещите, с които разполагат други техни съученици. Често и учители пренебрегват възможностите на децата от ромски произход поради обичайните обществени предразсъдъци и стереотипи, като по този начин те не работят за стимулирането на тяхното развитие.

Мит 4. Живеят по-добре от нас

Политическата пропаганда често ни убеждава, че животът на ромите е къде-къде по-лек и приятен, отколкото на етническите българи и на другите етнически групи в страната. Но фактите сочат друго. Изследването „Здравен статус на ромите“ на Институт „Отворено общество“, проведено през октомври 2007 г., разкрива, че 73,3% от ромите считат, че в тяхното домакинство липса достатъчно храна, докато при българите този процент е повече от два пъти по-нисък - 30,7%. Към 2007 г. средната продължителност на живот при ромите е с над 10 години по-ниска в сравнение със средната продължителност на живота за страната и с над 15 години по-ниска от средната продължителност на живота в страните от Европейския съюз. Данните на НСИ от преброяването на населението през 2001 г. разкриват също така, че едва около 5% от ромите доживяват до пенсионна възраст. Също така ромски деца умират в пъти по-често, отколкото български деца. Според НСИ през 2000 г. детската смъртност при етническите българи е 9,9 на 1 000 деца, а при ромите достига 25 на 1000 деца. Според изследването „Здравен статут на ромите“ на Институт „Отворено общество“ от месец октомври 2007 г. повече от половината запитани роми определят здравословното си състояние като „задоволително“, „лошо“ или „много лошо“. За сравнение, „Евробарометър“ отчита, че към края на 2006 г. общо около 40% от всички живеещи в България (без значение от техния етнос) биха определили своето здравословно състояние като „задоволително“, „лошо“ или „много лошо“. При вземането предвид на тези данни трябва да се отчете и това, че ромското население е значително по-младо от българското. По данни на НСИ от 2001 г. 44% от ромите са под 19-годишна възраст, докато този дял при българите е около 18%. Същото изследване отчита, че повече от 1/3 от ромите над 15-годишна възраст нямат здравни осигуровки, а 11% никога не са били осигурявани. За сравнение, българите без здравни осигуровки към 2006 г. са около 6%. Освен това, че достъпът на ромите до услугите на

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.

здравеопазването често са ограничени поради липса на осигуровки, съществуват и други фактори, отразяващи се неблагоприятно на тяхното здраве. Нерядко ромите живеят в жилищна среда с недостатъчно добри санитарни и хигиенни условия, а освен това и често страдат от недохранване. Ромските махали и квартали обикновено разполагат с неблагоприятна инфраструктура. Липсват детски площадки и зелени площи. Местата с преобладаващо ромско население са много по-гъсто населени, а незаконното строителство е често. По данни на Институт „Отворено общество“ и Световната банка от 2007 г. в повече от половина ромски жилища няма канализация, докато при българските домове този дял е около 1/5.

Мит 5. Не плащат ток

Сред честите опорни точки на политическата пропаганда срещу ромите в махалите е, че те потребяват, а не плащат ток. Но това е твърде преувеличена констатация и е доста далеч от обективната истина. Практиката от миналото да се краде ток, популярна сред домакинства от всички етноси в страната, вече е почти невъзможна – особено след приватизацията на енергоразпределителните дружества, които оказват активен контрол срещу кражбите на електроенергия. През последните десет години нашумяха няколко случая на „частно енерго“ в ромски квартали, които не се покриват от енергоразпределителните дружества. В тези случаи ромските домакинства плащат сметки за ток, но не на съответните лицензирани дружества, а на някой местен бос – който е прокарал незаконно ток в квартала, за да печели от семействата, на които го продава. А пък този бос често бива покровителстван от властта, за да може лесно чрез него да бъде контролиран вотът на избирателите от квартала. На практика се получава така, че и властта, и някой местен дерибей трупат дивиденти от незаконната продажба на ток в тези махали. Но тези, които отнасят общественото недоволство са ромските семейства, което пък е твърде удобно за трупащите дивиденти на чужд гръб политици.

Мит 6. Раждат много деца

Клише е, че ромите имат по 5-6 деца. Официалните данни сочат, че едва 3% от семействата в страната изобщо имат по три деца и само 1% от тях имат повече. Определени политически и обществени кръгове почти винаги преди избори се активират и посредством медиите плашат обществото, че съвсем скоро ромите щели да станат повече от българите. В навечерието на едни парламентарни избори преди 10-15 години - се говореше как до 2015 г. ромите щели да станат повече от българите. Но ето, че 2015 г. мина, а „предсказанието“ все още не се е сбъднало и надали ще се сбъдне някога. Каквито и спекулации да се обявяват публично, истината е, че се наблюдава постоянен и значителен спад в средния брой деца, родени от една жена от ромски произход. Официалните статистически данни сочат, че раждаемостта сред ромите е спаднала 2 пъти за 9-годишния период от 1992-ра до 2001 г. и продължава да спада. Ако родените преди 1930 г. ромски жена са имали средно по 3,5 деца, то за родените в периода 1965-1970 г. средният брой

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.

деца е 2,5. Важно е да се вземе предвид и фактът, че поради значително по-високата смъртност в ромските общности (висока детска смъртност и значително по-ниска продължителност на живота), завишената раждаемост сред ромите е естествен механизъм.

Мит 7. Женят се рано

Глобална тенденция е все повече да се увеличава възрастта, на която хората създават семейство. Тази тенденция, разбира се, засяга и ромите. Макар и все още да е висока, ранната раждаемост в ромската общност намалява. Към 2001 г. 51% от ромските жени в България са родили своето първо дете преди да навършат 18-годишна възраст, според НСИ. За сравнение към 1992 г. този дял е бил 69%. Особено рязко намалява броят на децата, родени от майки под 14-годишна възраст – колкото и да се набляга в медийното пространство върху такива случаи. От 7% през 1992 г. извънредно ранната раждаемост е спаднала на 3,6% през 2001 г.

Мит 8. Те са привилегировани

Да бъдеш системно дискриминиран и маргинализиран надали може да се счете за привилегия. Нито пък това да бъдеш възприеман от политическата власт само като евтина електорална единица. Поради стигмата върху ромската общност значителна част от ромите определят себе си като представители на други етноси. При националните преброявания на населението много роми декларират себе си или като българи, или като турци, или като арменци. Именно това е причината, поради която е трудно да се определи точният брой на ромите в страната. Фактът, че никой представител на българския етнос не се премества да живее в ромска махала или в гето, за да се възползва от въображаемите привилегии, сам по себе си е достатъчен, за да бъде оборен този безпочвен мит – че ромите като цяло са привилегировани.

Мит 9. Сами са си виновни

Съществува възприятието, че „привилегированите“ представители на ромския етнос сами са си виновни, че живеят бедно. То е резултат от стереотипа, че те са мързеливи, но само по себе си това възприятие е мит. Макар и процесите да са взаимни, истината е, че вината за недобрия начин на живот на значителна част от ромите е много повече у мнозинството, отколкото у малцинството. Стереотипът лесно може да бъде възприет за истина от дадена общност. А когато той бъде възприет за реален, това обезателно води до последиците, които биха били актуални, ако стереотипът наистина е бил реален. Така днес много роми възприемат себе си в тези ограничаващи ги рамки, които им е задало мнозинството чрез своите стереотипи. Те често възприемат себе си като бедни, гладни и нежелани – дори и това да не е съвсем така. Няма как да очакваме, че една по-малка общност би се променила в позитивен план, ако мнозинството също не подобри отношението си към нея. Освен музиканти в сферата на попфолк музиката, помислете си колко популярни актьори, модели, журналисти, телевизионни водещи или поне момичета, които

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.

съобщават прогнозата за времето след новините, са от ромски произход. Помислете колко сюжети в сериали или игрални филми разрушават стереотипите за ромите. Или пък колко политици от ромски произход - били те депутати или министри - има в Народното събрание. Отговорът, който току-що си дадохте, ясно говори, че българското общество е затворено за ромите. Може би именно допускането на представители на ромски етнос в политическото и медийното пространство е първата важна крачка, която трябва да бъде сторена, тъй като именно медиите са основното средство за разрушаване на стереотипи в съвременния свят.

Мит 10. Те са много различни от нас

Българите и ромите са много по-близки, отколкото можем да допуснем. И двата са индоевропейски народи. И двата народа имат общо минало и общо бъдеще. В миналото се е считало, че ромите произхождат от Египет, тъй като за европейските учени това е бил доста по-познат свят, отколкото Южна Азия. Но повечето историци днес споделят хипотезата за произхода им от полуостров Индостан, най-вече поради лингвистичните прилики между ромския език и древноиндийския език санскрит. Ромите нямат собствена държава и на практика обитават целия свят. През вековете те живеят основно чергарски начин на живот, а днес са установени в различни страни по света, основно в Източна Европа. Най-много са ромите в Румъния, България и Чехия. Няколко пъти те биват гонени и преследвани през различни исторически епохи. На 2 август се почитат жертвите на ромския холокост, отнел живота на стотици хиляди роми в Европа по време на Втората световна война. Според повечето историци ромите напускат Индостан през 5-и век преди новата ера и достигат източните граници на Византийската империя. Към 13-и век се установяват трайно на Балканите, след което част от тях на големи потоци се преместват в Централна и Западна Европа. Поради тази причина в много европейски исторически извори се твърди, че те произхождат от Балканите, като в историческия контекст Балканите официално са възприети за тяхна втора родина. Животът на ромите на Балканите е причина за голямо взаимодействие между ромския и балканските фолклори. Днес в ромския фолклор се вплитат балкански, близкоизточни и южноазиатски елементи, които му придават изключителна пъстрота и мистика. Днес стотици от най-популярните личности в света са от ромски произход. Чарли Чаплин – един от най-великите режисьори и хумористи в световното кино – е ром. И Пабло Пикасо – един от най-знаменитите художници, скулптури писатели на 20-и век, който е и откривател на кубизма в изкуството и е нарисувал над 6 000 картини, приживе е горд от своя ромски произход. *** Хората използваме етикети, клишета, стереотипи и предразсъдъци, за да изграждаме митове. Митовете ни помагат да възприемем по-лесно света, в който живеем, гледайки го от собствената ни камбанария. Много по-незатормозяващо е да приемеш, че всичко е черно и бяло, отколкото да разсъждаваш задълбочено. Но то не е. Всеки човек е отделна вселена, а етикетите „добър“ или „лош“, „работлив“ или „мързелив“, „красив“ или „грозен“ не обозначават качества. Те са просто етикети. Когато цялата система от учители, социални работници, политици и обикновени хора

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.

непрекъснато възпира развитието ти, защото е приела, че няма нищо по-нормално от това на теб неизменно да ти се полага все тежкотоварната работа, защото си ром, тогава няма как да развиваш своите качества. Спънка след спънка, бариера сред бариера, още откакто си проплакал за първи път – това е истинският ромски проблем в България. Въпрос на човещина, нормалност и цивилизованост е да осъзнаем това и да поправим зловредните грешки, които допускаме спрямо стотици хиляди български граждани.

Източник : © Actualno.com - https://www.actualno.com/columnist/article/1172/author_id/29

Проект BG05M9OP001-2.018-0039-C01 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен“ финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и BG05M9OP001-2.018-0039-2014BG05M20P001- C01 Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове.